

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПОГЛЯД У МИНУЛЕ

Виникнення меценатства на українських землях сягає кореням глибокої давнини. В Київській Русі благодійність виявлялася насамперед як особистісні, приватні взаємини князів, духовенства, з одного боку, та калік, жебраків, хворих – з іншого. З XVIII ст. почали вимальовуватися загальні принципи української благодійності, згідно з якими допомога може бути приватна або допомога громади, парафії. Починаючи з XIX ст. виникають спеціалізовані (благодійні) товариства, які мали на меті не тільки звичайну матеріальну допомогу прошаркам населення, але й об'єднання у своїх рядах людей різних станів.

Головною причиною добродійності відомих людей, з одного боку, була висока релігійність слов'янської людини, з іншого – набуття суспільного престижу і поваги з боку дворянських сімей. У той же час меценатська діяльність представників аристократичних кіл набувала обертів завдяки загальному піднесенню культури у XIX ст., яке увійшло в історію України під назвою «період національно-культурного відродження».

Плеяда українських меценатів складалася поступово, в хронології з історичними подіями на Україні. Першими в низці благодійної діяльності слід назвати київських князів: Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, його сина Мстислава Мономаха, Данила Галицького тощо. Польсько-литовська доба зразками доброчинності представляє відомі на ті часи братства – Львівське та Київське, які на власні кошти утримували школи, шпиталі, бібліотеки, друкарні. Серед імен благодійників зустрічаються жіночі імена: княгиня Ганна Заславська, Софія Чарторийська, Ганна Гойська, Раїна Вишневецька та ін. Не можна не відзначити рід Острозьких – Костянтина Івановича та його сина Василя Костянтиновича. Не перелічити славетних благодійних справ київського митрополита Петра Могили, гетьмана Івана Мазепи, родини Розумовських, козака-вельможі Д. Трощинського, політичного діяча П. Конашевич-Сагайдачного і багато-багато інших.

Багатим на імена українських благодійників «золоте століття» (к. XIX ст. – поч. XX ст.), яке з повним правом можна назвати «вінцем українського меценатства»

За радянську добу благодійність, на жаль, занепадає. Само слово «благодійність» викреслюється з підручників, хоча явище «меценатство» завжди мало місце в суспільному житті. І тільки часи державної незалежності в Україні сприяли розвитку нової хвилі доброчинності.

На Слобожанщині найбільш відомим серед меценатів був рід Харитоненків, яким тільки в Харківській губернії належало десять цукрових заводів. Батько родини Іван Герасимович виділяв величезні кошти на благодійність, а його син – Павло Іванович разом із дружиною піклувався справами навчальних закладів, допомагав в будівництві церков, робив пожертвування лікарням, дитячим притулком тощо. За гроші Харитоненка був споруджений унікальний палацово-парковий комплекс в панському маєтку Наталіївка та Співочі тераси в Краснокутському районі.

Ім'я Василя Івановича Пашенка-Тряпкіна пов'язано із капіталовкладеннями, які в свій час перетворили сьогоднішній центр «першої столиці».

Сучасним мешканцям Вовчанська добре знайомо ім'я міністра землеробства графа Колокольцева. За кілька десятиліть Василь Григорович перетворив провінційне містечко на перлину Слобідського краю. Крім шкіл, бібліотек, лікарняних дільниць, фельдшерських пунктів, відомий меценат дав розпорядження завести саджанці з далекої Франції для посадки унікальної за розмірами лісосмуги. В наші дні хвойні масиви біля водосховища у селищі Старий Салтів вражають своєю неперевершеною.

Є привід згадати Олексія Кириловича Алчевського – видатного харківського економіста. За його матеріальної участі в Харкові був відкритий перший в Російській імперії Земельний банк. До речі, просвітницька діяльність видатної вчительки Христини Алчевської стала можливою також завдяки капіталом її батька.

Дійсно, вищеназвана низка імен не вичерпана, ця галузь претендує на глибоке історичне дослідження.

В наші дні небайдужих і багатих людей, котрі підтримують національне мистецтво, вистачає. І якщо держава заохочуватиме меценатів, проблем із фінансуванням у вітчизняних митців не буде.

Тому є прямий сенс відновити історичну традицію, коли благодійна діяльність була обов'язком підприємців. Необхідні суттєві зміни в корпоративній психології бізнесу, утвердження у підприємців відчуття особистої відповідальності, усвідомлення ними того, що бути меценатом – це почесно і престижно. Благодійництво буде потрібне завжди, адже це не матеріальний, а духовний світ, це світ культури, науки, де можна в кожній галузі допомагати людям і всій Україні творити власне майбутнє.